

PRINCIPIILE DE ORGANIZARE ȘI MODALITATEA PRACTICĂ, TEHNICOMUZEALĂ, DE REALIZARE A SECȚIEI DE ISTORIE MEDIE

ALEXANDRU LIGOR

Pentru rezolvarea problemelor complexe ce au ținut de organizarea muzeistică a secției de istorie medie în ansamblul ei, mergându-se până la detalii, s-au primit în permanență din partea conducerii superioare de partid și de stat prețioase indicații; de asemenea, s-au primit valoroase îndrumări din partea istoricilor și arheologilor de frunte ai țării.

Pe temeiul principiilor fundamentale, generale, de organizare a MUZEULUI DE ISTORIE AL R. S. ROMÂNIA s-a stabilit și calea practică de prezentare expozițională a istoriei evului de mijloc a României.

S-a socotit încă de la început că, în tratarea faptelor și fenomenelor istorice medievale prin mijloace pur muzeistice, determinante sînt tezele materialismului istoric, concepția despre istorie și societate a Partidului Comunist Român.

Faptul că prin expoziția secției de istorie medie se urmăreau nu în exclusivitate rosturi informaționale științifice ci, acestea se cereau necesarmente a fi conjugate cu cele educative, a fost de asemenea de la început precizat, înțeles și cu perseverență urmat.

Secția ca atare urma să prezinte, prin mărturiile istorice autentice, într-o profundă obiectivitate științifică, viața complexă a poporului român în fluxul ei firesc, de pe întreg cuprinsul patriei, în limitele date de momentul retragerii auriene și de anul revoluționar 1821; se urmărea evidențierea momentelor, faptelor esențiale, din istoria noastră medievală, dîndu-se în cadrul acestora ponderea cuvenită rolului istoric al maselor populare — adevăratul făuritor al istoriei, fără a se ignora, de bună seamă, personalitățile care s-au identificat, ca ideal, cu aspirațiile poporului.

Expoziția secției medii a căpătat o formă definitivă ca urmare a unor migăloase lucrări de finisare. Faptul că au fost urmărite, muzeistic, în chip primordial, momentele însemnate din istoria evului mediu din România, în contextul realităților istorice europene, nu s-a tradus prin existența unor rupturi, goluri în tratarea, în totalitatea lor, a acelor vremi; și nu s-a întîmplat astfel deoarece au fost create acele punți de legătură, firești, deloc forțate, între evenimentele majore, cum de altfel s-au realizat atari legături logice și între epoca feudală propriu-zisă și epocile cu care ea a venit „în contact” nemijlocit. S-a creat așadar, acel flux istoric în deplină concordanță cu realitatea.

În repartizarea spațiului expozițional, s-a ținut seama de gradul de însemnătate istorică a fiecărei probleme în parte. Spre pildă, mărturiile istorice feudale ce vorbesc despre producția materială realizată de masele de țărani și meșteșugari, despre formarea poporului român și a limbii române, despre crearea statelor feudale românești, despre răscoale antif feudale purtate de cei oprimați în anii 1437, 1514, 1655, 1784, despre luptele pentru neatințare în care au fost angajate oștile țărilor române la Posada și Rovine, la Vaslui și Călugăreni ș.a., despre legăturile comerciale, politice, culturale dintre țările noastre, despre marile realizări culturale, atari mărturii, mai numeroase decît altele, ocupă, cum se înțelege cea mai întinsă suprafață expozițională.

S-a evitat o supunere oarbă față de cronologie, în sensul unei înșiruii simpliste a pieselor muzeistice, deși criteriul cronologic a rămas cel important.

Harta formațiunilor politice pe teritoriul patriei noastre, sec. X-XIII

Gravura Mihai Viteazul, de Egidius Sadeler, 1601

Inscripția din anul 943, care menționează pe Jupan Dimitrie, descoperită la Mireva Vodă, județul Constanța

Fragment de țeavă de tun din vremea lui Petru Cerel

Vestigiile medievale originale au în expunere, comparativ cu materialul complementar, auxiliar o pondere considerabilă. Între acestea din urmă — folosite spre a da o imagine mai cuprinzătoare informațional și, vizual mai vie, fenomenelor și faptelor istorice — sînt hărțile înfățișînd formațiunile politice pe teritoriul patriei noastre, în sec. X—XIII, țările române unite sub Mihai Vodă Viteazul, ariile de desfășurare a marilor revolte populare din evul de mijloc etc.; planurile luptelor pentru neatinare; măchetele unor cetăți ca Tirgoviște, Poenari; imaginile-foto ale șantierelor arheologice; chiar textele, fie generale, fie speciale ș.a.m.d. — Între acestea și exponatele originale există un permanent și logic dialog

O problemă, numai aparent neînsemnată, pusă spre rezolvare atît colectivului de muzeologi din cadrul secției de istorie medie, cît și arhitecților, a constituit-o înlăturarea uniformității în prezentarea muzeistică, uniformitate care crează acea stare de monotonie, acea atmosferă ce poate repede deveni apăsătoare, cu osebire atunci cînd expoziția permanentă ocupă o suprafață foarte mare. Soluții? Iată cîteva :

- printr-o diversitate a materialelor originale expuse (exemplu la tema : Relațiile comerciale interne și externe, în aceeași vitrină afli, alături de tezaure monetare, vasele ceramice în care au fost ele descoperite, tipare utilizate pentru confecționarea acelor monede, diplome comerciale etc ; pentru tema : Dezvoltarea orașelor, sînt expuse nu numai gravuri, dar și documente, tipare sigilare, hărți ș.a.);

- prin modul variat de expunere a pieselor ce fac parte din una și aceeași familie ;

- prin crearea posibilității de a privi un obiect muzeistic tridimensional din cît mai multe unghiuri. În acest caz, el se află așezat într-o vitrină cu mai multe fațete, ca circuitul să se realizeze în sens giratoriu, se lasă un spațiu larg, necesar unui atare mod de vizionare ;

- prin utilizarea materialului muzeistic complementar, auxiliar, divers ca mod de confecționare și prezentare. De exemplu, hărțile expuse în sălile consacrate istoriei evului mediu se deosebesc unele de celelalte nu numai prin dimensiuni, ci și prin modalitatea tehnico-artistică de realizare : sînt lucrate nu numai în tempera, ci și în lemn masiv (sculptat), în plăci de aluminiu etc.

Știut este că unele piese se degajează de restul exponatelor și prin importanța lor istorică cu totul deosebită, deși uneori, fie dimensiunile, fie starca de conservare nu le avantajează ; ca atare ele nu se

Răcoala condusă de Horia, Cloșca și Crișan, 1784 (sala XXXI cu tema „Țările române în secolul al XVIII-lea – primele decenii ale secolului al XIX-lea)

pot evidenția prin forțe proprii; expuse laolaltă și în același plan cu celelalte obiecte, personalitatea lor ar fi, pentru un neinițiat, înăbușită. Expozițional au fost puse în valoare prin soluții variate: s-au confecționat vitrine speciale, cu destinație singulară (inscripția de la Mircea Vodă, Tetraevangheliarul de la Humor, în care, într-o miniatură, apare chipul voievodului Ștefan cel Mare, manuscrisul referitor la tehnica rachetelor datorat lui C. Hass și Ioan Valahul etc); s-au destinat locuri de expunere avantajoase (în prim plan, în centrul spațiului consacrat problematicii în care se înscrie și piesa dată); s-au concentrat fișile de lumină asupra vitrinei ce adăpostește acel exponat valoros. Ține de aspectul punerii în valoare a exponatelor de o mare însemnătate istorică — deși, cum vom vedea, motivația e mult mai largă — redarea, la dimensiuni mărite, prin mijloace de ficte dată altele, a întregului exponat sau numai a acelor detalii ce prezintă un interes anume. Astfel, hrissoul emis de Mihai Viteazul, prin care se intitula „domn al Țării Românești, al Ardealului și a toată Țara Moldovei”, este însoțit de mulajul realizat la dimensiuni mărite de pe pecetea în al cărui câmp sînt reliefate stemele țărilor române unite; prin intermediul mulajului ai puțină să urmărești detaliile aceluși câmp sigilar. Originalul monedei emisă în anul 1658 de Mihnea al III-lea este însoțit de o fotografie care redă imaginea mult mărită a aversului acelei monede. Imaginea pozitivă a tiparului sigilar al orașului Arad, din 1702, poate fi privită prin intermediul unui sistem lupă-oglinzi.

În timpul schițării tematicii secției de istorie medie*, cu prilejul operației de selecționare și grupare a pieselor pe teme mari și pe subcapitole**, ca și în conceperea și realizarea materialelor ce vin să completeze exponatul autentic s-au avut în vedere, pe de o parte rosturile pur instructive ale expoziției, iar pe de altă, cele educative. Expoziția permanentă se adresează astfel nu în exclusivitate specialiștilor, ci marelui public, căruia trebuie să-i creezi un cadru larg informațional de cunoaștere a trecutului și, totodată, să-i deschizi porțile spre o educație conformă spiritului societății în care trăim.

* Colectivul inițial de redactare a tematicii de organizare a expoziției, format din L. Chiteșcu, Al. Lăgar, St. Burda, I. Ștefănescu, i s-au alăturat apoi membrii V. Rădulescu, A. Don, A. Păunescu, C. Chiriac, M. Ene, M. Hodărnău, R. Homer.

** Pentru sprințul acordat în acest sens, mulțumim și pe această cale cercetătorilor: V. Teodorescu, E. Dörner, St. Ferenczi, M. Wlener, P. I. Panait, M. Grigoriță.